

La nit de Sant Joan

Soirées de Barcelone

de Robert Gerhard

Compañía Antonio Ruz

8, 9 i 10 d'octubre de 2021

Sala Foyer del Gran Teatre del Liceu

My poetry is a failure.

I do not want to be a person

I want to be unbearable.

Anne Carson (*Stanzas, Sexes, Seductions*)

Amb el suport de

Sabadell
Fundació

Liceu
Opera
Barcelona

Fitxa artística

Música

Robert Gerhard

Escenografia

Joan Junyer

Argument

Ventura Gassol

Direcció i coreografia

Antonio Ruz

Dansa i col·laboració coreogràfica

Melania Olcina, Elia López, Carmen Fumero, Begoña Quiñones, Verónica Garzón, Pau Aran, Miguel Zomas, Julián Lazzaro

Piano en directe

Miguel Baselga

Vestuari

Rosa García Andújar

Il·luminació

Olga García (AAI)

Ajudant de direcció

Lucía Bernardo

Atrezzo i complements de vestuari

Rosa García Andújar

Ajudant de vestuari

Esther Fiol

Ajudant de vestuari i atrezzo

Lucía Celis

Realització de vestuari

Milagros González

Investigació i documentació

Mònica Tarré i Pedreira

Edició musical (inèdita)

Juan de Udaeta

Revisió de l'edició

Miguel Baselga

Reproducció del teló

Dolores Iglesias

OCTUBRE 2021

8	19:00
9	17:00
9	20:30
10	11:00 El Petit Liceu
10	17:00

Durada aproximada: 65 minuts (sense pausa)

Nova producció

Producció (SPECTARE)
Paola Villegas, Gabriel Blanco
Distribució (TINA AGENCY)
Valeria Cosi

Fundación Juan March

175

Liceu
Opera
Barcelona

Programa

PRIMER QUADRE

Els focs (*Les feux*)

La multitud - Processó - Dansa dels nans - Melé: la multitud balla amb els nans
(*La foule - Cortège - Danse des nains - Mêlée: la foule danse avec les nains*)

Dansa de les majorales
(*Danse de les majorales*)

Els portadors de torxes - Dansa del vencedor
(*Les porteurs de torches - Danse du vainqueur*)

Galanteria
(*Galanterie*)

Dansa dels fallaires
(*Danse des fallaires*)

SEGON QUADRE

Eros (*Eros*)

Nocturn - Dansa de la seducció - Aparició d'Eros
(*Notturmo - Danse de la séduction - Apparition d'Éros*)

Dansa dels esperits - Les nimfes – Els follets
(*Danse des esprits - Les nymphes - Les lutins*)

Els ancians amb els fanals – Les parelles i els ancians
(*Les vieux aux lanternes - Les couples et les vieux*)

TERCER QUADRE

La boda (*Les noces*)

Fandanguet dels nuvis
(*Fandanguillo des mariés*)

Sardana

Coda

175

Liceu
Opera
Barcelona

Les feux de la Saint Jean

Fragments del guió del ballet de Ventura Gassol amb prefaci de Joan Maragall (acte I)

Pròleg

Des que mor en la llunyania la darrera claror del crepuscle, tot el poble d'Isil, reunit a la Plaça de l'Ermita, sembla esperar ja el naixement de l'alba. Immòbil, la multitud mira enllà, cap als cims, on per a cada estrella que apareix al cel es veuen sorgir mil llengües de foc de les fogueres de Sant Joan.

Acte 1

Tots els meus amors són aquí, és Ella qui m'inspira, les noies i nois em comprendran: Un dia els Pirineus cremaren com un altar de flames i, si d'un cor enamorat va brollar la nova espurna, d'un nou incendi els cims cremaran.

(Joan Maragall)

Acte 2

L'encantament del foc i el misteri de la nit s'apoderen de la multitud que abandona la plaça silenciosament. Els joves amants s'allunyen per parelles al bosc. Als dolços xiulets d'un vent lleuger sembla que tots els follets s'hi hagin ajuntat aquesta nit.

Acte 3

A trenc d'alba, emergeix el bosc sota un gran silenci. De sobte, es fa la claredat, que apareix al fons de la Plaça d'Isil sota l'esclat d'un sol de realitat i de festa.

Guió conservat al Fons Ventura Gassol de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

175

Liceu
Opera
Barcelona

Fundación Juan March

175

Liceu
Opera
Barcelona

Argument

Basat en el guió de Ventura Gassol, l'argument de *La nit de Sant Joan* se situa a Isil, una petita localitat del Pirineu lleidatà propera a la frontera amb França. Coincidint amb el solstici d'estiu i la festivitat de Sant Joan, la vila acull les Falles d'Isil, cerimònia de culte al foc i al seu sentit purificador d'origen ancestral.

El primer quadre del ballet (titulat "Els focs") comença la vigília de Sant Joan. Tot coincidint amb el crepuscle, els vilatans observen com els joves del poble, coneguts com fallaires, baixen per la muntanya (La multitud). Amb les torxes a la mà, els joves entren al poble en processó acompanyats de nans i diables (Processó - Dansa dels nans) fins que arriben a la plaça amb una dansa embriagadora en la qual tothom participa (Melé: la multitud balla amb els nans). Les majorales, encarregades d'organitzar la festa, els donen la benvinguda (Dansa de les majorales). Aleshores comença una competició entre els joves, que van llançant grans troncs en flames a la foguera, al bell mig de la plaça (Els portadors de torxes). Beates i majorales premien el guanyador amb un ram d'alfàbrega, la planta de l'amor, i ofereixen a tothom una copa de vi, que es beu tot seguint un ritual antic (Dansa del vencedor i Galanteria). Mentre s'obren les portes de l'església, toquen les campanes i surt un seguici format per nans i autoritats que contempen una frenètica dansa de foc protagonitzada pels diables al voltant de la foguera (Dansa dels fallaires). Amb tots els habitants de la vila embriagats, aquest ritual dona el tret de sortida a les festes de la nit de Sant Joan.

En el segon quadre ("Eros"), l'encanteri de foc i el misteri de la nit extasien la multitud, la qual abandona la plaça en silenci (Nocturn). Els joves amants, seduïts per l'amor, s'endinsen per parelles en un bosc boirós ple d'éssers fantàstics (Dansa de la

seducció). L'entremaliat Cupido entra en acció (Aparició de Cupido) i la sensualitat s'apodera de la parella d'amants, que cau en un somni profund. Els follets, els druides i les nimfes que poblen el bosc festegen els enamorats adormits i creen una singular confusió entre el món màgic i la realitat, augmentada per la penombra misteriosa de la nit (Dansa dels esperits - Les nimfes - Els follets). Amb els primers raigs de sol, els ancians severs i els notaris desperten les parelles del plàcid somni de l'amor, abans de ser arrossegades fins al poble (Els ancians amb els fanals). Al final de la processó es pot veure Cupido, que somriu amb ironia satisfet per l'èxit de la seva acció (Les parelles i els ancians).

L'últim quadre ("Les noces") comença amb l'alba en despuntar el nou dia. Un sol matinal il·lumina la plaça del poble i mostra un ambient de festa. Les portes de l'església s'obren i donen pas al seguici nupcial amb diables, nans, nuvis, ancians, notaris i autoritats. Comença el Fandanguet dels nuvis, mentre a la rosassa de l'església s'hi pot veure Cupido. Quan la dansa s'acaba, Cupido s'adona que es tracta de les mateixes parelles sorpreses al bosc la nit anterior pels ancians i els notaris, i esclata a riure. El poble sembla que es desperta d'un somni i comprèn tot allò que conté l'halo màgic de la nit de Sant Joan. Amarats d'aquest impuls vital i infosos per l'alegria de l'amor, tothom balla una sardana triomfal (Sardana i Coda) que posa final al ballet.

L'encantament del foc i el misteri de la nit

La història de *La nit de Sant Joan (Soirées de Barcelone)* és la d'un ballet que no es va poder estrenar degut a la imminència de l'esclat de la Segona Guerra Mundial i a la diàspora d'artistes republicans catalans, conseqüència de la Guerra Civil espanyola. En la creació d'aquest ballet conflueix una constel·lació de grans artistes: el compositor Robert Gerhard (1896-1970), l'escenògraf Joan Junyer (1904-1994), el coreògraf Léonide Massine (1896-1979) i l'escriptor i polític Ventura Gassol (1893-1980).

El 1936, la companyia dels Ballets Russos de Montecarlo feia gira per Espanya. Mentre ofería representacions a Barcelona, va tenir lloc a casa de Gerhard una reunió a la qual van assistir l'empresari de la companyia el Coronel de Basil, Massine i Gassol. La trobada va ser motivada per l'interès de Basil d'encarregar una obra inspirada en el folklore espanyol, com l'aclamat *El sombrero de tres picos* de Falla. En aquest encontre, Gassol i Gerhard van proposar una excursió a Berga per visitar les festes locals de la nit de Sant Joan. Els membres de la companyia de Montecarlo van quedar fascinats per les celebracions i els rituals ancestrals, fins al punt de decidir orientar la seva proposta cap a un ballet d'inspiració catalana que tingués com a argument aquestes festes.

Així fou com s'avançà en la configuració del ballet, el guió del qual va ser escrit per Gassol i titulat *Les Feux de la Saint Jean*. Iniciat amb un prefaci de quatre versos del poeta Joan Maragall sobre l'amor, l'acció de l'argument transcorre durant la vigília, la nit i el dia de Sant Joan, i se situa a Isil, una petita població dels Pirineus, coneguda per la seva particular celebració del solstici d'estiu amb una festa de culte al foc: les Falles d'Isil. El contingut del guió s'inspirà en la celebració pagana d'aquesta festivitat, en la qual el foc es converteix en un símbol de purificació i fertilitat. Éssers fantàstics, diables i amants posseïts per un encanteri són alguns dels protagonistes de la nit màgica de seducció que descriu aquest ballet.

Escrita per Gerhard, la composició musical es caracteritza pel llenguatge modern i les cites a cançons populars catalanes. La majoria són melodies tradicionals associades a les comarques dels Pirineus i a les seves festivitats; d'altres, de temàtica amorosa, i algunes esdevenen símbols musicals del nacionalisme català.

Els decorats i figurins que el pintor Joan Junyer va dissenyar per al ballet s'inspiraren en el romànic català, amb el qual s'havia familiaritzat durant els anys trenta gràcies a les seves visites al que actualment és el Museu Nacional d'Art de Catalunya, on recentment s'havien traslladat frescos de les esglésies dels Pirineus. Així mateix, el mateix paisatge pirinenc on transcorre el ballet va servir d'inspiració a Junyer per dissenyar els telons, els esbossos dels quals s'han conservat i usat per crear una reproducció fidel per a l'estrena del ballet.

L'encarregat de concebre la coreografia d'aquest ballet va ser Massine. Encara que es creu que va arribar a fixar-la per a la seva estrena, no s'ha conservat cap document que permeti extreure conclusions sobre com hauria estat la coreografia. El més plausible és que conciliés alguns dels moviments típics de les danses populars catalanes amb el llenguatge coreogràfic de l'avantguarda.

El ballet tenia una destacada intenció política en el context de la Segona República: la promoció i difusió internacional del folklore català a través dels Ballets Russos. Tot i que la revolta militar del 18 de juliol del 1936 va paraitzar el projecte, no va impedir que els implicats arribessin a planificar-ne l'estrena a Barcelona dos anys després. Però no fou possible, com tampoc ho va ser l'estrena al Covent Garden de Londres, on estava prevista la següent parada de la gira de la companyia dels Ballets Russos de Montecarlo. L'exili dels creadors va provocar l'oblit d'aquesta extraordinària composició, de la qual el mateix Gerhard va preparar una versió pianística que s'empra en aquesta producció. Més de vuitanta anys després de la creació d'aquest ballet, el Gran Teatre del Liceu i la Fundació Juan March en presenten aquesta nova coproducció.

Mònica Tarré i Pedreira

Historiadora de l'art, musicòloga i directora adjunta de patrocini i mecenatge del Teatre Real de Madrid

Fundación Juan March

175

Liceu
Opera
Barcelona

Biografies

Antonio Ruz

Direcció i coreografia

Coreògraf i ballarí, és un dels creadors més destacats de la dansa al nostre país. Entre les mencions i guardons que dibuixen la seva trajectòria, figuren el Premi Nacional de Dansa en la categoria de Creació 2018 i el Premi Ull Crític de dansa 2013. Des de 2018 és membre de l'Acadèmia de les Arts Escèniques d'Espanya. La companyia que porta el seu nom va ser creada el 2009 i té com a objectiu la recerca, la cerca en el camp del moviment i la col·laboració amb artistes d'altres disciplines com les arts plàstiques, la música antiga i la contemporània. Ha presentat els seus treballs a Espanya, Europa, Àfrica i Amèrica del Sud. Entre les seves produccions destaquen les premiades *No Drama*, *Ignot*, *Ull*, *Allibera Em!*, *Vaivé*, *À l'espanyole*, *Esbarjo.02* i *Double Bach*, així com les seves creacions d'*Electra* per al Ballet Nacional d'Espanya i *In Paradisum* per a la Companyia Nacional de Dansa.

Miguel Baselga

Piano

Segons la crítica ha esdevingut un dels pianistes espanyols amb més projecció de la seva generació, avalat per mitjans tan prestigiosos com *The New York Times*, *Sunday Times*, *Jylland Postens*, *BBC Music Magazine* o *Le Monde de la Musique*.

D'origen aragonès, per bé que va néixer a Luxemburg el 1966 i diplomàtic pel Reial Conservatori Superior de Música de Lieja, es formà amb Eduardo del Pueyo, amb qui va treballar fins a la seva mort. El 1996 va enregistrar per al segell suec BIS el seu primer àlbum, amb la integral per a piano de Manuel de Falla, i el 1998 va iniciar la d'Isaac Albéniz per a la mateixa discogràfica, el primer volum de la qual es va presentar aquell mateix any i el darrer el 2017.

Rosa García Andújar

Disseny de vestuari

Dissenyadora de vestuari escènic des del 1989, és llicenciada en art dramàtic (RESAD, 1988) amb formació pedagògica i artística (dansa, dibuix, pintura i direcció de cinema). Ha rebut diverses beques d'estudi del Ministeri de Cultura i del Ministeri d'Afers Exteriors-Real Academia de San Fernando. Ha col·laborat amb grans professionals, especialment amb Francisco Nieva des del 1992, i els seus vestuaris per a òpera, dansa i teatre s'han vist en produccions del Teatro Español, Teatre Nacional de Catalunya, Teatro Real, Teatro de la Zarzuela, Ballet Nacional de España, Compañía Nacional de Teatro Clásico i Centro Dramático Nacional, entre altres espais escènics.

Olga García

Disseny d'il·luminació

Especialitzada en il·luminació de dansa, ha presentat els seus treballs als principals festivals de dansa i en gran teatres, com el City Center de Nova York, Sadler Wells de Londres, Théâtre Chaillot de París o Teatro Colón de Buenos Aires. En dansa, cal destacar els seus dissenys per a María Pagés, Víctor Ullate, Rocío Molina, Manuel Liñán, Daniel Doña, Dimo Kirilov, Sharon Fredman, Marco Flores, Estévez Paños y Compañía, Compañía Nacional de Danza, Ballet Flamenco de Andalucía i Ballet Nacional de España, entre d'altres. Des del 2015 col·labora com a professora especialista amb el Conservatorio Superior de Danza María de Ávila impartint disseny d'il·luminació.

Lucía Bernardo

Ajudant de direcció

És pedagoga, coreògrafa i ballarina, titulada pel Conservatorio Superior de Danza María de Ávila de Madrid i pel Real Conservatorio Profesional de Danza Mariemma de Madrid. Es va formar en dansa clàssica al Centro Internacional de Danza Carmen Roche i amplià els estudis de dansa contemporània al Centre Choregraphique Mathilde Monnier. A Montpellier. Juntament amb Antonio Ruz, ha desenvolupat una col·laboració artística especial, principalment com a assistent de direcció i coreografia en títols com *Electra* o *In Paradisum*. Actualment combina la seva tasca docent en l'especialitat de dansa contemporània, composició i creació coreogràfica amb la d'assistent de direcció i creació.

Melania Olcina

Ballarina

És intèrpret i videoartista. Ha obtingut premis i beques com a intèrpret a festivals nacionals i internacionals de dansa. Com a docent ha treballat a La Fundación de Blanca Li i en el projecte *Trasdanza* (Jóvenes en Movimiento, impulsat per l'Asociación de Profesionales de la Danza de la Comunidad de Madrid), i com a assistent de coreografia en la inauguració dels IX Jocs Sud-americans de Colòmbia. Com a creadora fa peces curtes de dansa, com *Solo orgánicos* i *Tengo la ambición de una hormiga*, aquest darrer estrenat al Teatro de la Zarzuela de Madrid.

Elia López

Ballarina

Estudià dansa contemporània a l'Institut del Teatre de Barcelona. Ha treballat amb diversitat de companyies, coreògrafs i artistes, com Sasha Waltz & Guests, La Veronal, Gelabert-Azzopardi, Àlex Rigola, Romeo Castellucci, Maura Morales, Gustavo Ramírez, Lanònima Imperial, Toulou Limnaios, Stopgap Dance Company i Comediants, entre d'altres. També participa en projectes independents, que inclouen videodansa, instal·lacions, videoclips o fotografia, ja sigui com a intèrpret, coreògrafa o bé com a assistent. A més dels seus estudis, practica ioga des dels setze anys i el 2004 va fer la seva primera formació de professors de Hatha ioga al Sivananda Vedanta Center a l'Índia. Actualment És professora titulada de Dharma ioga, Forrest ioga i Rocket ioga.

Carmen Fumero

Ballarina

Titulada en coreografia i interpretació pel Conservatorio Superior de Danza María de Àvila de Madrid, com a intèrpret ha treballat per a la Compañía I+D Danza-Ana Beatriz Alonso, Compañía Sharon Fridman, Compañía Daniel Abreu, projecte Trasdanza, AI-DO Project de Iker Arrue, Compañía Antonio Ruz i Compañía 10&10 de Mónica Runde, entre d'altres. Paral·lelament desenvolupa el seu projecte al costat de Miguel Zomas. Els seus treballs han estat presentats a plataformes com ara Red Acieoabierito, circuit Danza a Escena, Red de Teatros Alternativos, Tanec Praha, Baila España Bremen, Jacob's Pillow i gala B.OOM by B. Dance a Taiwan i Malàisia. Actualment treballa per a les companyies Antonio Ruz, Daniel Abreu i La Intrusa, ahora que continua desenvolupant el seu projecte personal.

Begoña Quiñones

Ballarina

Intèrpret i creadora de dansa contemporània, es va formar amb Carmina Ocaña i va començar la seva carrera a l'European Ballet de Londres. Es graduà en interpretació i coreografia de dansa clàssica al Conservatorio Superior de Danza María de Àvila. Ha treballat en múltiples projectes nacionals i internacionals. Actualment participa en les produccions de Sara Cano Compañía de Danza, és membre habitual de la Compañía La Fármaco i des del 2018 forma part de l'elenc de ballarins de la Compañía Antonio Ruz.

VERÓNICA GARZÓN

Ballarina

Intèrpret, creadora i educadora de dansa contemporània, ha rebut una formació eclèctica a Espanya, Alemanya y EE. UU. Ha desenvolupat treballs coreogràfics des de l'any 2000. Ha estat seleccionada com a creadora en nombrosos certàmens i ha rebut destacats premis com a coreògrafa i intèrpret. Va ser destacada com a "ballarina excel·lent" al Certamen Coreogràfic de Madrid 2009, primer premi de coreografia de dansa contemporània al Certamen coreogràfic Districte de Tetuán 2014, i el primer premi de Coreografia en la XXXII edició del Certamen coreogràfic de Madrid, juntament amb Begoña Quiñones, per la peça breu *Pacto*, el 2018.

Pau Aran

Ballarí

Nascut a les costes mediterrànies catalanes, va començar la seva carrera professional mitjançant el ball de saló i el jazz modern, àmbits des d'on va expandir els seus interessos vers múltiples formes de moviment expressiu. Durant els seus estudis al Conservatorio Profesional de Danza Mariemma de Madrid, va ser convidat a assistir a la Universitat de les Arts Folkwang d'Essen (Alemanya), la qual cosa li va permetre formar-se amb Pina Bausch. Ha ballat en més de vint-i-cinc produccions i continua fent-ho al reconegut internacionalment Tanztheater Wuppertal-Pina Bausch. Com a artista independent es dedica a desenvolupar el seu llenguatge de moviment personal a través de projectes col·lectius multidisciplinaris arreu del món i fa tallers creatius per a diversos artistes i comunitats.

Miguel Zomas

Ballarí

Conegut també com a B-BoyZomas, forma part del reconegut grup Fusion Rockers Crew des de fa tretze anys. Ha treballat com a intèrpret per a les companyies Dani Pannullo Dance Theatre, 10&10 Danza, AIDO Project, Proyecto Larrua, Dimo Kirilov i Tamako Akiyama i Compañía Antonio Ruz. El 2018 va ser finalista als Premis Max en la categoria de millor intèrpret masculí de dansa per la interpretació a *Broken Lines* del creador Dimo Kirilov. Actualment és ballarí convidat a la Compañía Lava i treballa amb la Compañía La Intrusa de Virginia García i Damián Muñoz.

Julián Lazzaro

Ballarí

Nascut a Madrid, és d'origen andalús. Als divuit anys va començar els estudis de dansa al Real Conservatorio Profesional de Danza Mariemma, on es graduà amb menció d'honor en dansa contemporània. Allà es va formar amb Pedro Berdages, Christine Tanguay, Óscar Lozano i José Reches. Va ampliar la seva formació a l'estranger amb diversos coreògrafs de renom internacional, com Damien Jalet, Thomas Hauert, Samuel Lefevre o Judith Sánchez Ruiz. El 2018 va ingressar a la companyia alemanya Pforzheim Stattheater, però actualment resideix a Madrid.